

И откога "броиме време"...

Но така е, като си малък – все те завладяват.

А ако си пък голям – завладяваш, завладяваш, гълташ слон като боата на Екзюпери и накрая се пръскаш като балон.

Кое да предпочетеш?

От едната страна – зле, от другата – още по-зле.

И кой освен Ленин: "Прав е другарят Вапцаров – ще каже."

Без жертва палачът остава без работа.

А жертвата и не подозира, че най-големият ѝ кумир е най-бездушният ѝ палач.

П.П. Тези мисли винаги съм носил в себе си и никога не посмявах да изкажа.

22-23.IX.1992 г.

ИЗ ДНЕВНИКА

В петък сутринта – 25.IX. – случайно се видяхме с Тончо Жечев в редакцията. Предния ден бях завършил "Съ-противници". Както съм правил и с други – споделих за написаното. Поне за мен "споделянето" е проба за основателността на идеите и главните заключения, и то пред хора, които ценя високо. Без да ща, пишейки в проза, изпадах във всеобщото заболяване на прозаистите: разказваш устно онова, което си, или ще разказваш писмено. Е, не стигам до случките, но поне проверявам стойността на мислите. Приемат ли ги учените глави, специалистите, читателят няма накъде да мърда. В разговора стана дума и за намесата на Станислав Балан пред цар Борис III за спасяването на Трайчо Костов. Подхвърлих, че според мен причината е по-дълбока, че Вапцаров също е имал своите застъпници, но работата не е станала. Прочети "Корона от тръни", посъветва ме Тончо, и ще видиш, там всичко е разказано подробно. Не съм я чел, викам му, но аз имам по-голяма захапка, за мен това не е обяснение. Някак си не ѝ излиза сметката и на Цола Драгойчева с всичките ѝ там парашутисти и подводничари в "Щурмът".

Поне фактите ме водят до такова заключение.

Тончо Жечев бързаше, но ми подхвърли почти на вратата, че е възможно фактите да водят до такъв извод и пак да не е верен.

Този разговор ме накара да премисля отново всичко.

И както и друг път е ставало – случаят ми помогна.

В събота си купих "Аз бях агент на Сталин" от Валтер Кривицки. Зачетох. Причината за "провалите" наистина е по-дълбока, фактите са само сламки на фона на историята, те подкрепят тезата, но обяснението ѝ е само в историята – неучителката на народите.

Случаят с нашите хора е типичен. По същия коминтерновски тертип са ликвидирани ЦК-тата и на германската, и на полската комунистическа

партия. Онзи, с когото след привикване в Москва не са успявали да се справят, е бил довършван в собствената му родина. "Макар никога и в никаква страна комунистическият интернационал – пише Кривицки – да не постигнал своята главна цел – създаването на комунистическа диктатура, – той стана една от най-важните световни институции, особено след като усвои стратегемата на Народния фронт. За никога не е тайна, че във всяка страна има комунистическа – легална или нелегална – партия и генералният щаб се намира в Москва. Нищо не се знае обаче за реалната организация и нейните тесни отношения с Гепеу и съветското военно контраразузнаване."

Във всяка компартия са въведени съветски агенти, които развиват вътрешен шпионаж, пресечени са всички опити за създаване на опозиция вътре в компартиите. Същевременно всяка от тях има своите "консули" в Москва. Нашите си ги знаем, но Върховният – и на нашите, и на чуждите – е Георги Димитров. Ето как характеризира коминтерновските консули Кривицки: "Картонени герои на "пролетарската революция", те се отдаваха на доноси, взаимни обвинения, всеки комунист чужденец обвиняваше другия в липса на преданост към Сталин... Те станаха агенти на Гепеу и предаваха масово сънародниците си." Всичко това – и в СССР, и във васалните му компартии е перфидно средство за "геноцид" не само за партиите, но и за отделните народи. Когато употребените – в септемвриски въстания, интернационални бригади и пр. диверсии и саботаж – са им ставали ненужни, пък и доста са знаели, – те са били изпращани с "нови, спешни задачи" в родините си и предавани в сигурните ръце на "враговете", срещу които е трябвало да се борят. Така дясната "не знае" какво прави лявата и московската гилотина е отгъхвала, защото едва е смогвала, чрез гилотините на съответните национални органи за сигурност. "Враговете" са ставали "приятели" и договорът от 23 август 1939 г. между Германия и СССР е най-красноречивото доказателство за това, обобщено само в едно изречение от същия Валтер Кривицки: "онези, които служат на Сталин, служат на Хитлер".

Дето е казал Големанов: "По-нагоре небе..."

Но какво да се прави, неведнъж е бивало така: обвеляното със слава след време се оказва покрито с позор.

Още от ученик имах склонност да хвърлям по едно око и на философските книги. То философията не е лъжица за всяка уста – камо ли за моята. И аз съм представител на поколение без системно образование, саморасляк-самоук и не е изключено да изляза дървен философ – каквато става накрая всеки философ.

Но все пак тогава, все още с жълто около устата, запомних – "разделението" индуктивен и дедуктивен метод на умозаключение. Мога да заявя, че, първо, по природна даденост, второ, по теоретично "предписание" за изводите предпочитам и "упражнявам" свое си правило: първо тървам от фактологията, текста, личния си опит – после до обобщението. Какво да се прави – аз съм заклет емпирик, пък дори и да се лишавам от прословутия "полет на мисълта", който често е израз и на безотговорност към словото.

Колко по-наложителна е индуктивната метода в случай като Вапцаровия. "Ни крачка назад" не мърдам от нея, защото работя с конкретни съдби, с конкретни хора, някои все още живи, и мога непоправимо да ги засеена. Не съм искал никога, не съм си позволявал да поема пътя на дедуктивната логика, което е все едно да търсиш под вола теле и наистина да го намериш,

както и го доказа за повече от четири десетилетия тезисната, догматичната соц. и по нашенски авангардистка критика, поезия и проза.

Разбира се: има и изключения, но те са колкото върха на нокът, а и никои не ги зачете за върхове – срутваше ги в низини, дъна на вражески окопи от фронта на идеологическата диверсия.

Но човек и без да иска, може да постигне онова, което не иска. Де да знам: накрая току-виж, че и аз не само съм намерил под вола теле, но и телето вземе да ми измучи в ухото и после цял живот ще го гоня по баирите.

28 септември 1992 г.

КОГАТО НЯМА ЧУДЕСА

Да си мисли човек, че може да направи нещо за човечеството, за всички, това е изразна вулгарността на човешкото сърце.

Й.Бродски

Необяснимо е сърцето на поета. Пред загадката му не може да не си стъписан. Хем искаш да прекрачиш – хем не смееш. На всинца ни се струва – и ни се иска – поетът да бъде съден по други закони.

Неговата автономна неприкосновеност, убедеността ни, че той стои над всичко, идва още от романтизма: поетът е изключително същество, той е над нещата, той е повече от обективния свят.

Романтизмът му извоюва аксиоматична привилегированост и вечна прошка в очите на просветените и нерядко от тази привилегия се ползуваха и хора, които не бяха поети, а истинските поети властта тъпка и унижава многократно, само защото не ѝ се поддадоха.

Така неподатлив на всяка официална власт е и Вапцаров.

Преди 9.ІХ. не е минавал за поет нито сред своите, нито сред официалните. В самопризнанията си плахо и простодушно вмъква факти и случки, от които следователят (а по-късно и съдиите) би трябвало да заключи, че и той е поет.

Те, разбира се, не са длъжни да разбират и от поезия, както е при всички следователи по света. Те не могат да махнат с ръка – "абе той е поет", и да му опростят конспиративната дейност. И за тях (както и за събратята им след 9.ІХ.) поет е този, който официално е признат за поет. Вапцаров не е бил. А всъщност тъкмо той е бил поетът. Ако не беше "победила революцията" след 9.ІХ., как ли щеше да бъде гледано на него?

Трудно е да се отговори, но при всички случаи нямаше да е така, както беше.